

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
декана факультету бізнесу та сфери обслуговування
Державного університету «Житомирська політехніка»

Галини Миколаївни Тарасюк

на дисертаційну роботу **Сокур Марини Борисівни**

на тему: «Формування системи управління екоінноваційними проектами
розвитку регіону»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність теми дисертаційної роботи Сокур Марини Борисівни на тему «Формування системи управління екоінноваційними проектами розвитку регіону» зумовлена рядом факторів, що визначають сучасні умови розвитку регіонів в Україні та світі. Глобальні екологічні виклики, такі як зміна клімату та забруднення довкілля, вимагають негайного впровадження інноваційних рішень для досягнення сталого розвитку. Екоінноваційні проекти можуть значно знизити негативний вплив людської діяльності на навколишнє середовище, сприяти збереженню природних ресурсів і підвищенню якості життя населення.

Україна, як країна з великим потенціалом природних ресурсів та високим рівнем екологічних проблем, потребує впровадження сучасних управлінських підходів для реалізації екоінноваційних проектів. Успішне формування та реалізація таких проектів на регіональному рівні сприятиме не лише вирішенню екологічних проблем, але й економічному розвитку регіонів, підвищенню їхньої конкурентоспроможності, створенню нових робочих місць та покращенню інвестиційного клімату.

Науково-технічний прогрес відкриває нові можливості для створення та впровадження екоінноваційних технологій, проте ефективне управління такими проектами потребує системного підходу, врахування багатьох факторів та залучення різних зацікавлених сторін. Формування системи управління екоінноваційними проектами передбачає розробку методичних та практичних рекомендацій щодо планування, організації, мотивації, контролю та оцінки ефективності проектів, що є необхідними для забезпечення їхньої успішної реалізації.

Таким чином, актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена необхідністю пошуку нових підходів до управління екоінноваційними проектами розвитку регіону, що відповідають сучасним викликам та вимогам сталого розвитку. Вивчення та впровадження таких підходів сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами, зменшенню екологічних ризиків та покращенню загального рівня життя населення.

Зв'язок дисертації з науковими планами, програмами, темами

Дисертаційна робота виконана в контексті науково-дослідної теми кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Державного податкового університету на тему «Підприємництво в епоху глобальних трансформацій: виклики та перспективи розвитку» (державний реєстраційний номер №0119U000718). В рамках цього дослідження авторка розкрила та обґрунтувала потенціал реалізації екоінноваційних проектів для розвитку регіону. Крім того, авторка брала участь у науково-дослідній темі «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0118U000788), де систематизувала тригери регіонального розвитку та визначила стратегічні напрями розвитку національної економіки через впровадження екоінновацій в умовах емерджентності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій кваліфікаційної наукової праці

Висновки та практичні рекомендації, розроблені авторкою дисертації, мають високий рівень наукової обґрунтованості та актуальності. Вони базуються на ретельному аналізі статистичних даних, наданих Державною службою статистики України, Євростатом та міжнародними наукометричними базами даних, а також на інформації, отриманій від Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Додатково, ці висновки підкріплені аналізом нормативно-правової бази та методичних матеріалів, що регламентують процеси розробки проектної документації.

Під час дослідження були використані різноманітні наукові методи для аналізу економічних, соціальних і екологічних даних. Діалектичний метод пізнання дозволив виявити взаємозв'язки між різними аспектами дослідження. Емпіричний метод опису та системний аналіз були застосовані для вивчення літературних і наукових джерел, синтез допоміг інтегрувати різні аспекти дослідження, а аналіз кейсів і практичних прикладів виявив вплив факторів на результативність проектів та дозволив вивчити успішні приклади впровадження

екоінноваційних проєктів. Крім того, теоретичні основи управління екоінноваційними проєктами розглядалися за допомогою методів апроксимації та аналітичного методу. Для оцінки тенденцій використовувався статистичний аналіз, а порівняльний аналіз був застосований для вивчення різних підходів до управління екоінноваційними проєктами.

Робота включає глибокий аналіз наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, а також результати власних досліджень, частина яких вже успішно апробована та впроваджена на регіональному рівні. Наукові положення дисертації є ґрунтовно обґрунтованими і містять детальний аналіз теоретичних основ управління екоінноваційними проєктами, оцінку впливу різних факторів на ефективність проєктів, а також визначення напрямів покращення управлінських процесів у сфері екоінноваційних проєктів.

Додатково, авторка звернула увагу на важливість міждисциплінарного підходу в управлінні екоінноваційними проєктами, що дозволяє враховувати екологічні, економічні та соціальні аспекти у комплексі. Запропоновані рекомендації можуть бути корисними для органів державної влади, місцевого самоврядування, а також для підприємств та організацій, що працюють у сфері екологічних інновацій. Таким чином, дисертаційна робота є вагомим внеском у розвиток теорії та практики управління екоінноваційними проєктами, забезпечуючи науково обґрунтовані рекомендації для стійкого розвитку регіонів на основі екологічних інновацій.

Усі наукові положення роботи мають достатній рівень обґрунтованості за рахунок:

- збору та аналізу статистично-порівняльної інформації: «Динаміка індексу екологічної ефективності 2018-2022 роки» (табл. 1.5. с. 43), «Витрати на імплементацію екологічного законодавства ЄС» (табл. 2.5. с. 79), «Витрати на реалізацію проєкту «Громади просувають стійкі енергетичні рішення (CASES)» (табл.2.18. с. 121), «Суми можливої економії коштів на оплату енергоресурсів у розрізі груп однотипних установ» (табл. 2.21. с. 130), «Фінансове забезпечення проєкту «Програми енергозбереження (підвищення енергоефективності) Київської області на 2022–2027 рр.» (табл. 22. с.131), тощо.

- здійснення систематизації та порівняння інформації, щодо європейського досвіду впровадження та підтримки екоінновацій: «Заходи державної підтримки інновацій у країнах світу» (табл. 1.2. с. 34), «Характеристика індикаторів оцінки індексу екоінновацій» (табл. 1.4. с. 40), «Приклади нішевих екоінновацій у країнах світу» (табл. 2.6. с. 82), «Рушійні сили активізації екоінноваційної діяльності європейських компаній» (табл. 2.9. с. 87), «Бар'єри

розвитку екоінноваційної діяльності європейських компаній» (табл. 2.10. с. 88), тощо.

Достовірність наукових положень дисертації

Обґрунтованість основних результатів, запропонованих аспіранткою Сокур М.Б., наукових положень, висновків і рекомендацій базується на аналізі праць відомих закордонних та українських вчених і експертів у сфері визначення та впровадження екоінновацій, а також реалізації екоінноваційних проєктів для розвитку регіонів України. Інформаційна база дослідження включає: Конституцію України, статистичні дані Державного бюджету України (2020-2024 рр.), дані Державної служби статистики України та Євростату, нормативно-правові акти та законодавчі документи України й інших країн, а також наукові публікації українських і закордонних учених, експертів та практиків у галузі еколого-економічного розвитку.

Достовірність наукових положень дисертаційної роботи забезпечується використанням сучасних методів дослідження. Зокрема, емпіричний метод опису та системний аналіз науково-практичних літературних джерел, наукових публікацій та інших джерел допоміг зрозуміти існуючі теоретичні концепції управління екоінноваціями та екопроєктами, визначити їх роль у формуванні зеленої економіки регіону та сталого розвитку (п.р. 1.1-1.3). Метод синтезу дозволив об'єднати різні елементи дослідження в єдиний цілісний контекст, що сприяє формуванню цілісного уявлення про державне регулювання екоінновацій, проєктів і стратегічного напрямку розвитку регіонів для досягнення сталого розвитку (п.р. 2.1, 2.2, 3.2).

Метод аналізу кейсів та практичних прикладів застосовувався для оцінювання впливу чинників на ефективність реалізації проєктів та вивчення конкретних прикладів успішного впровадження екоінноваційних проєктів, а також для прогнозування їхнього впливу на систему формування передумов сталого розвитку (п.р. 3.1, 3.2). Метод апроксимації та аналітичний метод використовувалися для розуміння взаємозв'язків та впливу управління екоінноваційними проєктами на екологічні й економічні показники (п.р. 2.3, 3.2, 3.3). Комбінаторний метод дозволив визначити широкий і глибокий погляд на теоретичні основи управління екоінноваційними проєктами та їх вплив на розвиток регіонів (п.р. 1.2-1.1.3).

Метод статистичного аналізу застосовувався для оцінки тенденцій реалізації екоінноваційних проєктів розвитку регіону, а порівняльний аналіз використовувався для порівняння ступенів реалізації зелених стратегій і формування зеленої економіки в регіоні, визначення найбільш ефективних підходів до інтеграції екоінновацій на рівні регіонального розвитку (п.р. 2.1-

2.2). Методи індукції, дедукції, історичний методи та абстрагування теоретичних положень дозволили узагальнити та виділити основні концепції, принципи та ідеї, які можна застосувати у формуванні системи екоінноваційних проєктів розвитку регіону, визначити абстрактні принципи сталого розвитку й інновацій, що можуть використовуватися для створення ефективних регіональних проєктів (п.р. 3.2-3.3).

Ці методи, у поєднанні з глибоким аналізом наукових праць, дозволили аспірантці Сокур М.Б. розробити науково обґрунтовані та актуальні висновки й рекомендації, що сприятимуть ефективному впровадженню екоінноваційних проєктів для сталого розвитку регіонів України.

Аналіз змісту дисертаційної роботи

Анотація коротко та чітко представляє основні ідеї наукової роботи, включає ключові слова та організований перелік наукових публікацій. Основна частина дисертації складається зі вступу, де викладено зміст і результати дослідження, обґрунтовано вибір теми дисертаційної роботи «Формування системи управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону», визначено завдання та мету дослідження, розглянуто методологію дослідження та аналіз останніх наукових праць, підкреслено новаторство, оригінальність та практичну значимість наукової роботи, а також виявлено проблемні питання та невирішені аспекти загальної проблеми. Крім того, основна частина включає розділи дисертації та висновки.

Перший розділ. У підрозділі 1.1. «Теоретико-методичні основи управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» розглядається концепція зеленої економіки та її взаємозв'язок з екоінноваціями, що спрямовані на зменшення руйнівного впливу на довкілля та підвищення еколого-економічної стійкості регіону. Запропоновано авторське визначення терміну «екоінновації», яке охоплює інноваційні технології, продукти або процеси, націлені на створення сталої та екологічно орієнтованої економіки. Окрім цього, проведено аналіз важливості впровадження екоінновацій задля забезпечення економічної безпеки, де вони виступають як інструменти захисту від екологічних ризиків через технологічні, організаційні, соціальні, економічні або екологічні інноваційні зміни.

У підрозділі 1.2. «Державне регулювання забезпечення та стимулювання впровадження екоінноваційних проєктів розвитку: стратегії, програми та інструменти» розглядаються основні принципи державної інноваційної політики, проаналізовано заходи, що стимулюють впровадження інновацій у провідних країнах світу (таблиця 1.2). Окреслено важливість адаптації

закордонного досвіду в реалізації екоорієнтованих стратегій, програм та заходів в Україні.

У підрозділі 1.3. «Науково-методичний підхід до оцінювання економічної ефективності екоінноваційних проєктів розвитку регіону» досліджується динаміка індексу екологічної ефективності (таблиця 1.5), що дозволяє визначити позицію України у загальному рейтингу європейських країн. Запропоновано удосконалення математичної інтерпретації загальної тривалості життєвого циклу (Тжц) екоінновацій з урахуванням наслідків реалізації екологічно орієнтованих інноваційних проєктів для всіх учасників ринку з урахуванням екоекономічного ефекту. Крім того, розглянуто питання інтеграції економічних і екологічних показників у процес оцінки ефективності, що забезпечує більш комплексний підхід до аналізу екоінноваційних проєктів. Визначено ключові показники ефективності, які враховують як економічні вигоди, так і екологічні переваги, зокрема скорочення викидів парникових газів, збереження природних ресурсів та підвищення енергоефективності.

Також у підрозділі висвітлено методологічні підходи до розробки моделей прогнозування економічної ефективності екоінноваційних проєктів, що включають аналіз ризиків та невизначеностей, пов'язаних з їх впровадженням. Застосовано методи багатofакторного аналізу та сценарного планування для оцінки можливих економічних результатів і визначення оптимальних стратегій управління проєктами.

У другому розділі «Оцінювання реалізації процесів управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» розкриваються основні аналітичні теми дисертаційного дослідження. Розглянуто характеристики суб'єктів, що фінансують інновації (таблиця 2.1), а також систему підпорядкування каналів передачі екоінновацій (таблиця 2.4), що дозволяє системно розуміти та управляти процесами на різних масштабах. Проаналізовано тенденції екологічного оподаткування, витрати на впровадження екологічного законодавства ЄС (таблиця 2.5) та наведено приклади нішевих екоінновацій в світі (таблиця 2.6). Проведено порівняльний аналіз нетрадиційних джерел фінансування екоінноваційних проєктів розвитку регіону (таблиця 2.3.).

У роботі авторка проаналізувала співвідношення напрямків фінансування на охорону природного навколишнього середовища Київської області у 2022 році (рисунок 2.1.). Аналіз показує, що значна частка фінансування здійснюється за рахунок власних коштів підприємств, що свідчить про зростання усвідомлення бізнесом важливості охорони довкілля та готовності інвестувати у цю сферу. Це свідчить про те, що підприємства не лише виконують законодавчі вимоги, але й активно вкладають кошти у екологічні

ініціативи, що свідчить про стратегічний підхід до збереження довкілля та підвищення корпоративної соціальної відповідальності. У дослідженні також детально проаналізовано динаміку індексу екоінновацій у провідних європейських країнах (рисунок 2.2-2.7). Аналіз показує, що країни з високими показниками екоінновацій мають стабільний економічний розвиток і демонструють зразки успішного впровадження екологічних технологій та політик. Наприклад, країни Скандинавії та Західної Європи активно інвестують у розвиток відновлюваних джерел енергії, енергоефективні технології та стійкі транспортні системи. Це сприяє не лише зниженню рівня забруднення довкілля, але й створенню нових робочих місць та стимулюванню інноваційного розвитку економіки. Особливо варто виділити емерджентні ефекти динаміки розвитку екоінновацій, які проявляються у взаємозв'язку між економічним зростанням та покращенням екологічних показників. Ці ефекти включають збільшення інвестицій у наукові дослідження та розробки, посилення міжнародного співробітництва у сфері екології, а також підвищення рівня екологічної свідомості серед населення та бізнесу. Порівняння індексів екоінновацій показує, що країни з високим рівнем економічного розвитку, такі як Німеччина, Швеція та Нідерланди, демонструють стабільні позитивні тенденції в екоінноваційній сфері. Ці країни активно впроваджують політики, спрямовані на зниження викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та підтримку стійких технологій.

Авторка глибоко досліджує екологічний розвиток Київської області, зокрема через призму еколого-економічних вигід. У роботі розглядаються як традиційні, так і сучасні аспекти регіональної політики (див. таблиця 2.19), що дозволяє зрозуміти їх відмінності та еволюцію підходів до управління середовищем. З особливою увагою розглядається можливість зниження витрат на енергоресурси для різних типів установ через ефективніші енергозберігаючі заходи (див. таблиця 2.21). На конкретному прикладі проекту «Програма енергозбереження (підвищення енергоефективності) Київської області на 2022–2027 роки» (див. таблиця 2.22), розглянуто фінансове забезпечення проекту та його потенційні вигоди. Аналізуючи цей проект, авторка демонструє, як енергоефективність може сприяти економічній ефективності і соціальному благополуччю, враховуючи важливість часових рамок і планування впровадження таких ініціатив. Цей детальний аналіз не лише підкріплює значення екологічних ініціатив у регіональній політиці, а й стимулює подальше обговорення та розвиток екологічно орієнтованих стратегій для покращення якості життя та збереження природних ресурсів.

З урахуванням результатів аналізу проектів, представлених у другому розділі дисертації, очевидно значні позитивні зміни в регіоні, особливо в

контексті впровадження ефективних та енергозберігаючих енергетичних рішень у громадах. Ці ініціативи включають використання передових технологій та сучасного обладнання, спрямовані на зменшення споживання енергії та підвищення її ефективності. Наприклад, впровадження програм енергозбереження та підвищення енергоефективності, які аналізувалися у роботі, дозволяють значно знизити витрати на енергоресурси у місцевих громадах. Це не лише сприяє зменшенню екологічного відбитку, а й забезпечує економічні вигоди та покращення якості життя мешканців. Такі ініціативи відображають сучасні тенденції у розвитку енергетичного сектору, спрямовані на стале зростання та забезпечення енергетичної безпеки регіону.

Третій розділ «Напрями вдосконалення процесів моделі управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» складається із трьох підрозділів, а саме: 3.1. Система моніторингу сталого розвитку територій регіону; 3.2. Екологічний реінжиніринг у контексті реалізації екоінноваційних проєктів розвитку регіону; 3.3. Стратегування сталого розвитку регіону на засадах проєктного підходу.

У підрозділі 3.1. "Система моніторингу сталого розвитку територій регіону" досліджується поетапна система впровадження екоінноваційних проєктів, яка спрямована на досягнення сталого розвитку. Авторка пропонує аналізувати потреби регіону, визначати пріоритетні напрямки і розробляти стратегії з урахуванням екологічних, економічних і соціальних аспектів. Особлива увага приділяється інноваційним підходам для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище і підвищення сталості розвитку.

Додатково, в цьому розділі авторка пропонує методику для визначення синергетичного еколого-економічного індексу розвитку регіону. Ця методика спрямована на вимірювання взаємозв'язку між різними аспектами сталого розвитку, що досягаються через впровадження екоінноваційних проєктів. Вона дозволяє оцінювати вплив таких проєктів на екологічні, економічні та соціальні показники, що допомагає у формулюванні більш ефективних стратегій розвитку.

Крім того, у розділі розкрито сутність системної взаємодії та компліментарності ефектів у екоінноваційних проєктах через таблицю 3.3. Ця таблиця надає конкретні приклади взаємодії різних аспектів екоінновацій, що відображається в їхній взаємодії та взаємозалежності. Такий підхід сприяє досягненню більш інтегрованих підходів до реалізації сталого розвитку регіону.

У другому підрозділі дисертаційного дослідження "Екологічний реінжиніринг у контексті реалізації екоінноваційних проєктів розвитку

регіону" авторка детально розглядає концепцію еколого-економічного реінжинірингу проектної діяльності. Цей підхід спрямований на те, щоб інтегрувати екологічні аспекти у всі етапи життєвого циклу проекту з метою зменшення його негативного впливу на довкілля та підвищення його сталості.

Основними компонентами концепції є заходи, які орієнтовані на досягнення майже нульового впливу (сценарій "Near Zero"). Це включає в себе використання новітніх технологій, адаптивних методів управління ресурсами, інтенсивне використання зелених технологій та відновлюваних джерел енергії. За допомогою цього підходу розроблений алгоритм "екологічного реінжинірингу", який враховує конкретні особливості і потреби кожного екоінноваційного проекту.

У третьому підрозділі "Стратегування сталого розвитку регіону на засадах проектного підходу" авторка аналізує ключові аспекти стратегії розвитку Київського регіону до 2025 року, зосереджуючись на комунікативній складовій цієї стратегії. Вона використовує SWOT-аналіз для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз екологічних проектів у регіоні. Таблиця 3.6. відображає типовий SWOT-аналіз екологічних проектів, що дозволяє ідентифікувати ключові аспекти впливу таких проектів на регіональний розвиток. Авторка також презентує свій авторський SWOT-аналіз (таблиця 3.7.), який враховує стратегічні напрями розвитку з урахуванням екологічних аспектів. Далі в дослідженні проводиться уточнений SWOT-аналіз конкретних екоінноваційних проектів на етапі їхнього екологічного реінжинірингу (таблиці 3.8. та 3.9.). Даний аналіз дозволяє глибше розуміти, як саме реінжиніринг впливає на ефективність проектів через комплексний ефект, що розраховується за спеціалізованими блоками оцінок.

Розділи дисертації висвітлюють ключові аспекти успішної реалізації екоінноваційних проектів з урахуванням актуальних екологічних вимог та стратегічних цілей сталого розвитку регіону. В них детально розкрито не лише концепцію еколого-економічного реінжинірингу проектної діяльності, але і адаптивні заходи, спрямовані на досягнення "близьких до нуля" екологічних стандартів. Ці дослідження підкреслюють важливість інтеграції сучасних технологій та зелених інновацій у проектний цикл, що сприяє зменшенню впливу на довкілля та підвищенню стійкості розвитку регіону.

Дисертаційна робота складається із частин, які висвітлюють основні тенденції дослідження в анотації, списку наукових праць, основній науковій частині дисертації, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки друкованого тексту. Основний зміст викладено на 178 сторінках тексту, який містить 40 таблиць, 20

рисунків. Робота має 22 додатка, розміщених на 91 сторінці. Список використаних джерел містить 162 найменування і викладений на 19 сторінках.

Наукова новизна отриманих результатів дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі значну наукову новизну представляє ряд ключових досягнень, які включають розробку концептуальних, методичних і прикладних інструментів для успішної реалізації екоінноваційних проєктів розвитку регіону. Особливу увагу приділено удосконаленню теоретико-методичного підходу до визначення ключових понять, таких як "екоінноваційні проєкти" та "екоінновації", що відображено в авторських визначеннях. Досліджено сутність системи класифікаційних ознак екоінноваційних проєктів через призму концепцій "зеленої економіки", "зеленого зростання", "сталого розвитку" та "циркулярної економіки". Окрім того, розроблено науково-методичний підхід до оцінювання економічної ефективності екоінноваційних проєктів розвитку регіону, що спрямовано на вдосконалення методів оцінки впливу таких проєктів на економіку та середовище. Також значний внесок у наукове дослідження полягає в розвитку теоретико-методичного підходу до трактування концепції "екологічний реінжиніринг" з урахуванням проєктного підходу.

У роботі розроблено механізм екологічного реінжинірингу в контексті реалізації екоінноваційних проєктів розвитку регіону, що передбачає комплексний підхід до зниження екологічного впливу і підвищення стійкості регіонального розвитку. Також запропоновано науково-методичний підхід до проведення експертного оцінювання екоінноваційних проєктів за допомогою методу побудови SWOT-аналізу на етапі здійснення екологічного реінжинірингу.

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Дисертаційна робота Марини Борисівни Сокур «Формування системи управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» має визначне значення як для науки, так і для практики в контексті сучасних вимог до сталого розвитку та екологічної ефективності. Результати дослідження свідчать про те, що впровадження екоінноваційних проєктів у регіонах сприяє розвитку нових економічних галузей, базованих на принципах сталого розвитку та використанні екологічно чистих технологій. Це сприяє створенню нових

робочих місць, привертає інвестиції в інноваційні проєкти та підтримує місцеве підприємництво.

Наукова новизна роботи полягає в розробці концептуальних та методичних інструментів для ефективного управління екоінноваціями, що враховують специфіку регіональних потреб та умов. Дослідження також надає практичні рекомендації щодо розвитку стратегій управління екоінноваціями, формування політики сталого розвитку та впровадження інноваційних рішень у різних сферах економіки. Ці аспекти є особливо актуальними в контексті міжнародного співробітництва та обміну досвідом у галузі екології та інновацій.

Шляхи використання результатів дослідження включають впровадження розроблених інструментів та методик у практичну діяльність управління регіональним розвитком. Це сприяє збалансованому економічному і соціальному розвитку регіонів, забезпечуючи одночасно збереження природних ресурсів та покращення якості життя мешканців. Дослідження служить підґрунтям для подальшого розвитку нових стратегій управління сталим розвитком і створення екологічно чистих регіонів, а також слугуватиме основою для формулювання національних та міжнародних політик у сфері екології та інновацій.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Результати дисертаційної роботи, висновки та рекомендації підтверджені результатами апробації на науково-практичних конференціях та публікаціями у наукових фахових виданнях. Обсяг і зміст опублікованих праць свідчать, що в них висвітлено основні положення проведеного наукового дослідження, які були апробовані й отримали позитивну оцінку на наукових заходах різних рівнів. З 2020-2024 років основні наукові положення, практичні рекомендації, висновки, пропозиції автора за результатами дослідження, які засвідчують науковість та апробацію і відображаються в наукових працях і додаткових матеріалах: публікації у іноземних фахових виданнях, включених до переліку міжнародних наукометричних баз даних, а саме: 2 праці опубліковані в іноземних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 з яких – у співавторстві, 3 статті опубліковані у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 8 тез доповідей опубліковані у збірках за результатами роботи міжнародних та всеукраїнських конференцій, 1 наукова публікація в вітчизняній монографії у співавторстві. Сукупний обсяг публікацій становить 7 д. а. (5,8 д. а. належить особисто автору) (15 наукових праць).

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Проведений порівняльний аналіз анотації та основних положень дисертаційної роботи Сокур М.Б. засвідчує їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка б була відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Дисертаційна робота Сокур М.Б. є самостійною та авторською працею, відповідає всім вимогам законодавства про захист авторського права та академічної доброчесності. Робота написана відповідно до встановлених вимог Міністерства освіти і науки України, що підтверджується якісним викладом матеріалу у чіткій логічній послідовності та ілюстрацією відповідними графіками, рисунками та таблицями. Дисертаційна робота відображає прагнення автора надати достовірну інформацію про результати своєї наукової діяльності з питань розвитку та впровадження екоінноваційних проєктів в регіонах України, використовуючи виключно джерела з належними посиланнями.

Дискусійні положення та зауваження до кваліфікаційної наукової праці

Враховуючи рівень удосконалення теоретико-методологічних і методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відзначити дискусійний характер деяких положень.

1. На даний час немає єдиної загальновизнаної моделі екоорієнтованої економіки та єдиного розуміння категорії «екоінноваційний проєкт». Теоретичні напрацювання авторки роботи дають можливість повно оцінити характеристику екологічного проєкту для розвитку регіону, тому дисертаційна робота Сокур Марини Борисівни на тему «Формування системи управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» є актуальною, адже в роботі пропонуються шляхи концентрації управлінських рішень для екологічного спрямування реалізації проєктів, відповідно, формування на цій основі суспільної екологічної свідомості на шляху посилення екологічного розвитку економіки регіону. Треба звернути увагу на практичне застосування даних пропозицій в місцевій громаді та органах місцевого самоврядування.

2. Авторкою зазначено, що проведено оцінювання джерел фінансування за поділом залежно від рівня економічної системи: національний і

міжнародний. Враховуючи взаємозв'язки між соціальними та екологічними проблемами, ці джерела фінансування розвиваються на рівні національної та міжнародної політики. Тому доцільно було б при розкритті взаємозв'язків зазначити, які суми коштів йдуть на вирішення соціальних питань, а які на вирішення екологічних. І потрібно подумати чи є оптимальне співвідношення між цими показниками. Можливо це сприятиме уточненню програм стратегічного розвитку регіону.

3. У роботі зазначено, що зростає частка інвестицій у ресурсозберігаючі й енергоефективні технології в структурі обсягу інвестування в країні. Доцільно було б показати скільки було інвестовано ресурсів у розвиток циркулярної економіки та скільки необхідно для переходу на замкнутий цикл виробництва за умов прискореного відновлення у повоєнний період. Дані обсяги показували би потреби національної економіки для зеленого переходу.

4. Заслугує на увагу розглянута авторкою загальна модель реалізації екоінноваційного проєкту, поетапна система впровадження екоінноваційного проєкту, механізм оцінювання екологічних та соціальних ризиків (с.141-146), проте на нашу думку, автору при оцінці ризиків варто було б більше уваги звернути та навіть врахувати особливості впливу воєнного стану та післявоєнні умови на проєктну діяльність та розвиток територій досліджуваного регіону України.

5. Розглядаючи механізм екологічного реінжинірингу проєктів через призму концепції екологоекономічних ефектів від проєктної діяльності для розвитку регіону на рис. 3.2 (с.158), а саме в частині принципів процесного підходу до проєктної діяльності та й щодо формування системи управління проєктами в цілому (в тому числі управління екоінноваційними проєктами), на нашу думку, доцільно більшою мірою врахувати сучасні принципи концепції методології гнучкого управління проєктами, які в умовах швидкозмінного середовища є ефективними в управлінні проєктами.

Варто наголосити, що наведені зауваження не заперечують загальну позитивну оцінку дисертації Сокур Марини Борисівни як ґрунтовного дослідження, що виконане на високому науковому рівні і має теоретичну та практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Сокур Марини Борисівни на тему «Формування системи управління екоінноваційними проєктами розвитку регіону» є завершеним, самостійним дослідженням, що містить нові, актуальні та достовірні результати з практичною цінністю для екоінноваційного розвитку регіонів України та підвищення конкурентоспроможності.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (з наступними змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 507 від 03.05.2024), а її авторка Сокур Марина Борисівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан факультету бізнесу
та сфери обслуговування
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Галина ТАРАСЮК

Підпис проф. Тарасюк Г.М.

засвідчую:

проректор з науково-педагогічної роботи
Державного університету
«Житомирська політехніка»,
кандидат технічних наук, доцент

Андрій МОРОЗОВ